

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΕΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

12
1915

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ ★

BAS. N. GRÉGORIADÈS

E.Υ.Δ. Μ.Σ. Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΞ

Τὸ Ὑπερργεῖον τῆς Παιδείας ἠγόρασεν ἀξιόλογον κώδικα κατατεθησόμενον εἰς τὸ τμήμα τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης. Περιέχει δὲ οὗτος (φ. 11^β) Νομοκάνονα |**Μετα-Θαίου τοῦ Βλαστάρεως**|, οὗ τὸ κεφάλαιον α' «Περὶ τοῦ κριτοῦ τοῦ εἶναι εἰς πάντας συμπαθῆς, καὶ να μηδὲν πιστεύει λόγους τινὸς χωρὶς ἐξετάσεως καὶ ἀποδείξεως», τὸ δὲ τελευταῖον, τζ', «Περὶ πῶς γράφεται τὸ διαζυγιον ὅταν ὁ ἀνδρας λείπη χρόνους πέντε καὶ δὲν ἀπόσται ἐξ ὁδοῦ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ». Τοῦ Νομοκάνονος τούτου προτάσσεται (φ. 3^α-10^β) πίναξ τῶν κεφαλαίων. Ἐν τέλει δὲ αὐτοῦ (φ. 98^β) ἀναγινώσκειται τὸ σημεῖωμα τόδε· *Ἐτελειώθη τὸ παρῶν βιβλίον, ἐκ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἀμαρτολοῦ καὶ ἀμαθοῦς Εὐστρατίου Ἰερέως· ἐκ χωρίου σάελιανης, πλησίον του αγίου δωνάτου ἢ ἐπὶ λεγομένη παραμυθία· ἐν ἔτει αχρὸδ'·- ἐν μηνὶ σεπτεβρῖ ε·- υἱὸς διακόνου·- Ἔπονται β' (φ. 99^α) Τὰ ἑωθινὰ εὐαγγέλια· γ' (φ. 104^β) «Εἰδησις τοῦ τύπου περὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐὰν τύτῃ (διωρθωμένον εἰς τύχη) ἀγία καὶ μεγάλη εὐδομάδα». Μετὰ κενὸν δύο σελίδων ἀκολουθεῖ δ' (φ. 107^β) «Ἐρμηνῆα τῶν ἐμπροσθεν· λ^ε κανόνων τί περιέχουσι καὶ πῶς χρῆ, μετέρχεσθαι αὐτὰ καὶ διατὶ εἰσὶ τριάκοντα πέντε, καὶ οὐχὶ πλείω, ἢ ἦι-τονα·-» μετὰ κανονίων κατεχόντων δεκασκτῶ σελίδας· ε' (φ. 117^α) «Συνανάγνωσις τῶν εὐαγγελίων τε καὶ ἀποστολῶν τῶν τοῦ χρόνου ἐβδομάδων ἐν ἧ οἱ ἀπόστολοι τοῖς εὐαγγελίοις ἔπεσθαι ὀφίλοῦσι· ζ' (φ. 119^α) «Ἐρμηνῆα περὶ πῶς να εὐρῆς τέλειον πασχαλιον εἰς τα παρὸν κανόνια». Ἡ πραγματεία αὕτη περιέχει κανόνια καὶ περατοῦται δι' ἐγχρώμων σχημάτων. Ἐν*

τέλει Ταῦτα τὰ γεγραμμένα τῆς παρούσης βίβλου, τὰ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ νόμου τὰ ὅδε ἐτελεθῆσαν ἐν ἰστέρις, χρύνουσι, ἔξ, ἤγουν ζ, καὶ εἶναι πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ χειρὸς ἑμοῦ τοῦ αμαρτολοῦ, καὶ αμαθῶς εὐστρατήου ἱερέος τοῦ υἱοῦ διάκου ἐκ χώρας σέλιανης ἐκ παριμίμηθιας, καὶ ὅποιος ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆν βάλαι σονγγόρισι ἐστὶν τὸ χρέος αὐτοῦ ζ' (φ. 124^α) Ἄνεπίγραφος ἀπόδειξις ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ πατρὸς, διήκουσα εἰς τρεῖς σελίδας καὶ μεστή ταχυγραφικῶν βραχυγραφικῶν πλείστου λόγου καὶ ἀξίων ἰδίας ἐρεύνης, ὧν παρέχομεν πανομοιότυπον τῆς πρώτης σελίδος (φ. 124^α) ἐν τῇ παρενθέτῳ Πίνακι 5· η' (φ. 125^α) «Ἐδοῦ φανερώνομεν ἐμπράκτως τα ἑπτὰ θανάσιμα ἀμαρτήματα ὡς ἐν εἶδος δένδρου· εἰς τῶν ὁποίων ταῖς ῥίζαις ἀκολουθοῦν ἕτερα ἄλλα δέκα ἀμαρτήματα, ὡς βλέπεισ Καὶ ἄνωθεν ἔκείνων γενάται ἡ ἀρετὴ ὡς ἀνάνθος ῥόδου ἄνωθεν ἐστεμμένον με κορονίδα βασιλικὴν· δηλονότι, ὡ ποιῶν ἐκείνην τὴν ἀρετὴν περιγίνεται καὶ νικᾷ το θανάσιμον αμαρτημα με τοὺς δέκα αὐτοῦ βλαστοὺς ὡς ἐν παραδείγματι» μετὰ σχημάτων οἷα τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ δηλούμενα· θ' (φ. 128^α) «Διατάξεις τῆς ἀγίας ἐξομολογήσεως».

Ὁ κώδιξ οὗτος εἶνε περισπούδαστος ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις, διὰ τε τὴν γραφὴν, τὰ ἰδιόρρυθμα ἐν τῷ Νομοκάνονι ἐγχρωμα ἀρχικὰ γράμματα καὶ τρία ἐπίτιτλα, τὴν ἐν τινι τῶν παραφύλλων τῆς ἀρχῆς περιεργωτάτην διὰ κονδυλίου γεγραμμένην συμβολικὴν παράστασιν τῶν ἑπτὰ ἡλικιῶν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς Ἡμέρας, τῆς Νυκτὸς καὶ τοῦ Κόσμου, τὴν μετὰ τὸν πίνακα τοῦ Νομοκάνονος ἐν φ. 11^α ἐξαίρετον καὶ ἄριστα διατηρουμένην ὀλοσέλιδον εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος καὶ τὴν ἀξιόλογον διὰ βύρσης μετὰ χρυσῶν ἐπιτυπωμάτων στάχωσιν. ἔχει δὲ πλὴν τινῶν ὀνομάτων κτητόρων καὶ ἀξιόλογα σημειώματα διαφόρων χειρῶν, τὰ ἐξῆς·

1) Ἐν τῷ παραφύλλῳ τῆς ἀρχῆς τῷ συνεσταχωμένῳ τῇ πινακίδι· Ἔτος 1686 μηνὶ Ἰουνίος † δι ἑμῆς χειρὸς τοῦ ποτέ,

οἰκτρον θύει, καὶ Χατζῆ Ἰωάννου ἤδε δέλιτος, εἴληχ ἀνακαίνισιν : ἀμήν.

2) Μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Νομοκάνονος ἐν φ. 11^ο. † *Εἰς* τοὺς ἀψκε ἐν μηνὶ ὀκτωμβρίου· ἔλαβα αὐτῶ το νόμιμον διὰ γρόσια δέκα πέντε (τὸ δέκα πρόσθετον δι' ἄλλου μέλανος, ἴσως δὲ καὶ ἄλλης χειρὸς) παρα τοῦ πάπά Ἰω^{††} καὶ του εδύσα τὸ χωρίον μαυζαλῆ κόντα εἰς το ἀλτήν τὰς ὄντας ἐπίτροπὸς τῆς ἐπαρχείας τοῦ κῦρ καλλινήκου τοῦ γεροντός μου, ἠράκλειας, καὶ ὁ θεὸς να τὸν ἀναπαύσι τὴν ψυχὴν τοῦ μετα τὸν δικέον· καὶ ἀναπαῦθι ὁ μά καρίτης· ἐν μηνὶ νοεμβρίου εἰς τὰ εὔγα του μίνος καὶ ἀτὸς τοῦ με ἐχηρότόνησε τυρουλῶης εἰς τὸν ρεδέστον εἰς τὴν μητροπολην εἰς τοῦ *α* *α*ψκα κυριακί τον προπατώρον δικεμβρίου δεκα ἐπτὰ καὶ ἐκμηθην ὁ μακαρίτης εἰς τους αψκζ^α καὶ ἐμετατέθη εἰς τον θρόνον της ἠράκλειας ἀπο τον θρόνον τῆς νίκιας ὁ κῦρ γεράσιμος· ὁ ανεψίος του μακαρίτου κῦρ γεναδίου, καὶ ἀμποταῖς ὁ θεὸς ὁ αγίος· να τῶν στερεόνη· καὶ να των ἐκάμη πολυχρόνειον· εἰς τὸν θρόνον του ὅτι εἶναι ἀνθρωπος καλὸς καταδεκτικός· εὐλαβής· χαριτόμενος ἀνθρωπος· λήπάτε τοὺς ἐπτοχοῦς, καὶ ἐλεήμων καὶ εγράπτη τῶ παρών διὰ χηρὸς καμού του αμαρτολοῦ κυπριανού τυρούλῶης ~ αψκζ^α μαρτίου α. † Ὁ τυρουλῶης καὶ σερετζιαν κυπριανὸς εὐχέτης καὶ ἠ παρῆμού(;) ἠ αναγινόσκονται.

Καὶ πολλάκις μὲν συναντῶμεν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας ἀγραμμάτους ἱεράρχας, ἀλλὰ πάντας τούτους ὑπερβάλλει βεβαίως ὁ Κυπριανὸς Τυρολόης, καθ' ἃ ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ αὐτογράφου τούτου σημειώματος. Τοῦ αὐτοῦ ἔχομεν ἐν φ. 116^ο παρεγγεγραμμένον αὐτόγραφον τύπον χειροτονίας πρεσβυτέρου δια προτροπείας καὶ ἀδίας του σεβασμιωτάτου ἡμῶν γέροντος, καὶ δεσπότου, ἀγίου ἠρακλείας,

οὐ ἐν τέλει ἀπλῆς αὐγούστου κτ' † Ταπεινὸς ἐπίσκοπος τυρουλώης κυπριανός.

3) Ἐν φ. 131^ο τὰ ἐξῆς, γραφέντα κατὰ διαφόρους περιόδους, χειρὶ τοῦ Κυπριανοῦ Τυρολόης·

Ἔνας ἀνθρώπος ἐπαντρέφτι καὶ ἐπιρε ενου κόρῃν, ἀπόθανε Γα τῆς γινεκός του η ἀδέλφι ὀνόματι τριάνταφιλίνα· ἡ υἱοὺν η γινεκαδελφῆ ~

Τις θανούσις τριανταφιλίνας το μερικὸν μοιράζουν τα ἀδέλφηα μετὰ τις μέρος εὐγάζοντιας πρότιον τις ψυχῆς τὰ ἐξοδα ~

Ἐπέθανε κατόπι καὶ ἡ ἀδελφί τις ἡ τζοχέρια ἡ πάνδρε-
μένοι ἄφισε διὸ πεδία μεταξένια γαροφαλέα ἐκληρονόμισαν
αὐτὰ τα πεδία τιν μρικὴν περονούσια ~

Ἐτι εἰς ολιγας ἡμέρας ἐπέθανε ἡ παγύνα ἡ μιτέρα τους ἡ πεθερά του ἀνοθεν· πρότιον εὐγένη ἡ προίκα τις ἀνιπάνδρης· τις κὸκόνας· καὶ εὐγένου καὶ τα ἐξόδια τις θανούσης μητρος τοὺς παγόνας· καὶ τα ἐνάπολιφθέντια γίνονται διόμερικὰ καὶ μοιράζουν τα πεδία μετὰ τις θείας αὐτῶν το ἔνα ἡ θία ἡ κοκοκόνα μετὰ τα πεδία μεταξένια· καὶ γαροφαλεα ~

Κατόπι ἐπέθανε καὶ τα διὸ πεδία ἐκληρονόμισε ὁ πατεράς τοὺς καὶ οχλὶ ἀλλῶς το εχι του πεδιόν του ~

4) Ἐν φ. 132^α δι' ὀρθῆς γραφῆς «Συμμαρτυρία τοῦ ὑποψηφίου», χειροτονίας τύπος, φέρων χρονολογίαν ἀψ' ἠδ' Ἰουνίου δ', εἶτα τῇ αὐτῇ ὀρθῇ γραφῇ «συστατικὸν τοῦ χειροτονηθέντος» τύπος ἐν ᾧ μναία τοῦ σεβασμιωτάτου ἡμῶν ἁγίου γέροντος ἡρακλείας, φέρων χρονολογίαν ἀψ' ἠδ' Ἰουνίου ε'.

5) Ἐν τῷ αὐτῷ φ. 132^β † Ὡ παρὸν καὶ καιρὸς νόμος· ἡπάρχοι τῶν πᾶπᾶ κίρ Ἰω ἐκ τῶν ἠώανοῖτων τὴν παίριφιμον διδάσκαλήαν καὶ φιλόσοφίαν καὶ ὦ πάπᾶ κίρ Ἰωάννης εὐρισκόμαινως οἷς τὴν ἐπάρχοίαν τῶν ἀγῆων ἡρακλαῖος τὴν χώραν ὠνωμαζώμαϊνη τῶν γαντζοι ὦ ευλωγδιμαινως ὁ εἶκος τῶν πᾶπᾶ κίρ Ἰω οἶναι ἕνας ποιμαίνας τῶν ὀδεῖπώρον

μάλιστα καὶ τῶν σλάβων (1718) ἐν μηνί Σεπτεμβρίου 17. Κάτωθεν δὲ διὰ μονοκοινουλίας Ζωσιμᾶς ἀργύρις (;) μωραϊτης καὶ τάδε χειρὶ τοῦ Κυπριανοῦ Τυρολόης· νῆν δε του τυρουλῶης κυπριανού ὑπασχῆ ὅτι ἐδώρισατῶ ο κὺρ ἀργίρι γερωζώσιμᾶ μοραϊτι.

6) Ἐν φ. 113^a πιθανῶς χειρὶ τοῦ Κυπριανοῦ † ἦνε φίλα γραμμένα καὶ ἀγραφα ὄλα— 134— ἦγον ἐκατὸν τριάντα τέσσερα φίλα.

7) Ἐν τῷ αὐτῷ φ. 133^a χειρὶ Κυπριανοῦ τύπος χειροτονίας ἱερέως φέρων χρονολογίαν ἀπλῆς ἀγους κθ καὶ ὑπογραφή † ταπεινός ἐπίσκοπος τυρουλῶης κυπριανός.

8) Ἐν τῷ παραφύλλῳ 134 τῷ συγκεκολλημένῳ τῇ πινακίδι τοῦ τέλους διὰ διαφόρων χειρῶν τάδε·

† εἰτούτος ὦ νόμος ἰτάν του πᾶ στραττη καὶ των ἐπήρε ὦ ἀδελφός του ὁ πᾶ πάσχος καὶ τον ἔδωσε ὁ πᾶ πάσχος εἰς στήν ἀντριάνόπολοι, ἀμανέτη ἄσπρα 1000 ἔγουν μὲ τῷ διάφορο 1200 καὶ ἀπῶθάνοντος ὁ πασχός ἐπήρα ἔγῳ ὁ γραπρός τους ὁ παγιάνις καὶ τὸν ἐπήρα ÷ καὶ ἔδωσά τα ἄσπρα καὶ τον ἐπήρα ἔγουν γρόσια 10.

Ἰωάννης ἑερέυς.

Τῇ αὐτῇ χειρὶ † καὶ ἔδοκά καὶ ζὸν καττή γρόσιᾶ ἑπτὰ διᾶνά κλήρονομίσο τῷ βιδ τοῦ καὶ δὲν ἐπήρα κὰν τήπότᾶς: ~ καὶ ἐξιμηῶδικα

Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων σημειωμάτων παρενεβλήθησαν·

Χειρὶ τοῦ Τυρολόης Κυπριανοῦ τάδε· † Κρίμα εἰς τα δεκα γροσία ὅπου ἔδοσες ἠχῆς καί (;) πολὰ καὶ ἐξοδιαζῆς καὶ τόρα δια πεντέ γροσια ἠστρεῖθης το παρὸν καὶ εἶναι του τυρουλῶης κυπριανού ~ ἀψηκε οκτομβρίου κ.

† *Amè dèn h̄xerhs arvaniti opou légi katisiá kitèn katasinē h̄stér̄ me dikidn trōpōn.*

Σιράτι ιερέυς.

9) Ἐν φ. 2^α. *Καὶ τὸδὲ σὶν τῆς ἀλλῆς· τυρουλώης καὶ σερετζίων Κυπριανός υπάρ το νόμιμον.*

Ἐκ τῶν διαφορῶν ἀνωτέρω παρατεθέντων σημειωμάτων δυνάμεθα νὰ ποκαταστήσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀξιολογωτάτου κώδικος ὡς ἐξῆς. Ὁ μὲν Νομοκάνων ἐγγράφη τῷ 1674 ἐν τῷ χωρίῳ Σέλιανη τῆς Παραμυθίας ὑπὸ Εὐστρατίου ἱερέως, υἱοῦ Διάκου, τὰ δὲ μετὰ τὸν Νομοκάνονα περιλαμβανόμενα ἐγγράφησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μετὰ 26 ἔτη, ἤτοι τῷ 1680. Τῷ δὲ 1686 κατὰ τὸ ἐν τῷ παραφύλλῳ τῆς ἀρχῆς σημεῖωμα ἀνεκαινίσθη ὁ κώδιξ ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Ἰωάννου· διὰ τί δὲ οὗτος ἐπονομάζεται ποτὲ οἰκτρὸς θύτης, ἤτοι ἱερεὺς, ὡς καὶ ὁποῖα ἡ ἀνακαινίσις τοῦ μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν γραφέντος κώδικος, ἀγνοοῦμεν. Εἶτα δ' ἔλαβε τὸν κώδικα ὁ ἀδελφὸς τοῦ γράψαντος Εὐστρατίου ἱερέως Παπᾶ Πάσχος, ὅστις ὑπεθήκευσεν αὐτὸν ἐν Ἀδριανουπόλει ἀντὶ χιλίων ἄσπρων καὶ τοῦ τόκου αὐτῶν, ἤτοι ἐν ὄλῳ ἄσπρων χιλίων διακοσίων. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Παπᾶ Πάσχου παρέλαβεν αὐτὸν ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἱερέως Εὐστρατίου ἱερεὺς Ἰωάννης (Παπαγιάννης), πληρώσας γρόσια δέκα ἀντὶ τοῦ χρέους. Κατείχετο δὲ ὁ κώδιξ ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἰωάννου μέχρι τοῦλάχιστον τοῦ 1718, ὡς βλέπομεν ἐκ τοῦ ἐν φ. 132^β σημειώματος. Κατόπιν δὲ κατὰ μὲν τὸ ἐν φ. 132^β σημεῖωμα περιῆλθεν εἰς τὸν Ζωσιμᾶν Ἀργύρην Μωραΐτην καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐδωρήθη εἰς τὸν Τυρολόης Κυπριανὸν, κατὰ δὲ τὸ ἐν φ. 11^β εἶτι εὐρισκόμενος ἐν χερσὶ τοῦ ἱερέως Ἰωάννου ἠγοράσθη παρ' αὐτοῦ ἀντὶ γροσίων πέντε¹ ὑπὸ τοῦ Κυπριανοῦ, δόν-

¹ Ὅτι ἀντὶ πέντε γροσίων ἠγοράσθη δηλοῦται ῥητῶς ἐν τῷ σημειώματι τοῦ φ. 184^α, πέντε δὲ γρόσια σημειοῦνται καὶ ἐν φ. 11^β ὅπου πρὸ τοῦ πέντε εἶ' ἄλλῃ χειρὸς καὶ μέλανος προσετέθη εἶτα ἡ λέξις δέκα. Ἴδε ἀνωτέρω σ. 226.

τος εἰς τὸν κάτοχον καὶ τὸ χωρίον Μουζαλῆ κοντὰ εἰς τὸ Ἄλιθν κατὰ τὸ ἐν φ. 11⁶ σημείωμα. Ζητητέον δὲ τοῦτο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἡρακλείας, ὅπου, καθ' ὃ φαίνεται, διέτριβεν ὁ Ἰωαννίτης ἐκεῖνος ἱερεὺς. Τὴν περίεργον διαφωνίαν τῶν δύο τούτων πηγῶν ἀδυνατοῦμεν νὰ λύσωμεν. Τοῦ δὲ Κυπριανοῦ τὰ ἴχνη παρακολουθοῦμεν ἐκ τοῦ κώδικος μέχρι τοῦ 1736 μόνον. Τὰς δὲ περαιτέρας τύχας τοῦ κώδικος ἀγνοοῦμεν, καὶ μόνον ἐκ τῶν ἐν φ. 132^β τύπων χειροτονίας βλέπομεν, ὅτι εὑρίσκετο ἐτι τελευτῶντος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος τῷ 1794 ἐν ταῖς χερσὶν εὐπαιδεύτου ἀρχιερέως ὑποκειμένου εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας. Πιθανῶς δ' ἡ ἐπισκοπὴ αὐτὴ ἦτο αὐτὴ ἢ τῆς Τυρολόης, ἐν ἣ ἔξηκολούθησε μένων ὁ κώδιξ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυπριανοῦ. Ἐξ Ἡρακλείας δὲ τέλος ἔφερον αὐτὸν καὶ ὁ πωλητὴς, παρ' οὗ ἠγόρασα τὰ κώδικα τὰ Ἰπουργεῖον τῆς Παιδείας.